

ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ В УКРАЇНІ ПРИ ПЕРЕВЕЗЕННІ ТВАРИН АВІАЦІЙНИМ ТРАНСПОРТОМ

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mail: dianamaystro@gmail.com

Мета: обґрунтувати необхідність застосування міжнародно-правових стандартів при перевезенні тварин як в Україні, так і в зарубіжних країнах. **Методи дослідження:** порівняльно-правовий, системно-структурний та функціональний. **Результати:** автором розглянуті особливості правового регулювання перевезення тварин авіаційним транспортом в Україні та з'ясування недоліків у процедурі регулювання цього питання в Україні з урахуванням міжнародно-правових стандартів. **Обговорення:** пропонується розглянути варіант єдиного стандарту, який буде регулювати перевезення тварин авіаційним транспортом. Зазначається, що правове регулювання питання перевезення тварин авіаційним транспортом достатньо забезпечене на державному рівні, але, традиційно авіакомпанії доповнюють їх своїми вимогами. Отже, виникає необхідність у створенні єдиного стандарту для більш безпечного та комфортного польоту тварин.

Ключові слова: міжнародні стандарти; жорстоке поводження з тваринами; права тварин; захист тварин; перевезення (транспортування) тварин; авіаційний транспорт.

Постановка проблеми та її актуальність.

Наразі виникає гостра проблема щодо транспортування тварин безпечним шляхом. Хоча вітчизняне законодавство має низку нормативно-правових актів щодо правил та стандартів перевезення тварин, часто трапляються випадки, коли перевезення тварин авіаційним (залізничним, автомобільним) транспортом призводить до каліцтва чи загибелі тварин під час їх перевезення. Одним із недавніх випадків, при яких перевізник не дотримувався встановлених правил перевезення тварин, є загибель цуценят, які перевозились з Києва до Торонто авіакомпанією МАУ [1]. Виникає ряд проблемних питань як на законодавчому рівні, так і на практиці щодо перевезення тварин, що робить необхідним Україні у рамках інтеграції з Європейським Союзом (далі – ЄС), гармонізувати вітчизняне законодавство із правом ЄС, а також ратифікувати та імплементувати європейські стандарти у даній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Тема щодо перевезення тварин авіаційним тран-

спортом є малодослідженою вітчизняними науковцями. Окремим питанням захисту тварин присвятили свої роботи такі вчені як І.І. Коробко, Д.М. Луц, О.О. Шуміло. При проведенні дослідження були проаналізовані нормативно-правові акти та спеціальна література, присвячена темі перевезення тварин.

Мета статті полягає у дослідженні міжнародно-правових стандартів транспортування тварин авіаційним транспортом, комплексному аналізі законодавства України щодо забезпечення умов для внутрішнього та міжнародного транспортування тварин та захисту тварин під час перевезення.

Виклад основного матеріалу. За останні роки суспільство все більше приділяє увагу захисту тварин від жорстокого поводження. Закріплюються тенденції щодо етичних, моральних, а також правових нормах гуманного поводження з тваринами. Відбуваються рушії зміни у вітчизняному та міжнародному праві щодо захисту тварин, надання їм прав на краще існування.

Наразі, розвивається концепція «добробуту тварини», яка включає в себе їх фізичний і психічний стан, тобто будь-яка тварина, яка утримується людиною, має бути захищена, принаймні, від не виправданих страждань.

Ми вважаємо, що добробут тварини має розглядатися з точки зору «п'яти свобод» Роджера Брамбелла. Вони формують логічну і всеосяжну основу для аналізу добробуту в будь-якій сфері, що пов'язана з тваринами, а саме:

- свобода від голоду і спраги, тобто надання доступу до води та їжі, які підтримують добре здоров'я і активність;

- свобода від дискомфорту, тобто забезпечення відповідного середовища для проживання, включаючи житло і місце для сну та відпочинку;

- свобода від болю, травм або хвороби, тобто проведення превентивних заходів чи ранньої діагностики та лікування;

- свобода природної поведінки, тобто надання достатнього простору, відповідних сприятливих умов і пристосувань, а також компанії собі подібних;

- свобода від страху і стресу, тобто забезпечення відповідних умов і відносин, які виключають моральні страждання [2].

Ці «п'ять свобод» відображаються в низці нормативно-правових актів ЄС, що стосуються захисту тварин. Умовно ці акти можна поділити за об'єктами захисного впливу щодо поводження із:

- 1) дикими тваринами (Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі 1979 р.);

- 2) тваринами-компаньйонами (Європейська конвенція про захист домашніх тварин 1992 р.);

- 3) тваринами, яких використовують у галузі сільського господарства (Європейська конвенція про захист тварин при міжнародному перевезенні 1968 р., Європейська конвенція про захист сільськогосподарських тварин 1976 р., Європейська конвенція про захист тварин, призначених на забій 1979 р.);

- 4) тваринами, експлуатованими у сфері дозвілля (Регламент Європейської Комісії про вимоги стосовно стану здоров'я циркових тва-

рин під час перевезення між державами-членами);

- 5) тваринами, яких використовують у межах проведення наукових та промислових дослідів (Європейська конвенція про захист хребетних тварин, що використовуються для експериментів або в інших наукових цілях 1986 р.). Така класифікація запропонована О.О. Шуміло [3, с. 349].

Особливо гостро постає питання щодо перевезень тварин авіаційним транспортом, оскільки все більше випадків, коли тваринам при транспортуванні було завдано каліцтво або вони загинули.

У Європейській конвенції про захист тварин під час міжнародних перевезень від 13.12.1968 р. (далі – Конвенція) достатньо чітко вказане правове регулювання питань, які можуть виникнути з приводу міжнародних перевезень тварин [4]. У Конвенції встановлені обов'язкові норми для забезпечення достатнього простору, вентиляції та гігієни щодо транспортних засобів, щодо продовольства і води, завантаження і вивантаження тварин та ветеринарної допомоги, сертифікації та деталізації умов перевезення окремими видами транспорту – автотранспортом, залізничним, авіаційним та морським транспортом під час міжнародних перевезень тварин.

У Конвенції регулюються питання перевезення не лише тварин, які використовуються у галузі сільського господарства, а також перевезення домашніх тварин-компаньйонів тощо. На жаль, Україною ця Конвенція не ратифікована.

Нормативною базою щодо перевезення тварин в Україні є ряд документів, таких як: Закон України «Про ветеринарну медицину» 1992 р. [5]; Конвенція про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і багажу 1997 р. [6]; Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» 2000 р. [7]; Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» 2006 р. [8]; Наказ Мінтрансв'язку України від 27.12.2006 р. № 1196 «Про затвердження Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України» [9]; Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 р. № 1402 «Про затвердження Пра-

вил транспортування тварин» [10]; Наказ Державної авіаційної служби України від 26.11.2018 р. № 1239 «Про затвердження Авіаційних правил України «Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу» [11].

Як бачимо, є окремий Наказ Державної авіаційної служби України щодо правил перевезення тварин авіаційним транспортом серед загальних документів стосовно перевезення тварин. Додатково перевезення тварин авіаційним транспортом регламентується правилами, порядками, стандартами, які різняться в залежності від авіакомпанії, яка є перевізником.

Наприклад, Міжнародна асоціація повітряного транспорту (International Air Transport Association) приступила до розробки єдиного стандарту, який буде регулювати перевезення тварин. Для кращого підходу в розробці єдиного стандарту Міжнародна асоціація повітряного транспорту візьме за зразок систему єдиних стандартів для авіаперевезення фармацевтичних вантажів – CEIV Pharma. Як зазначає Міжнародна асоціація повітряного транспорту це дозволить підвищити безпеку і ефективність авіаперевезення тварин спираючись на досвід CEIV Pharma.

За основу для нового стандарту міжнародного авіаційного перевезення тварин слід взяти Правила Live Animal Regulations (LAR) 2016. Ці правила обов'язкові для всіх видів комерційного авіаперевезення тварин – як домашніх, так і сільськогосподарських або диких тварин.

Необхідність розробки єдиного стандарту для регулювання міжнародних авіаційних перевезень тварин обумовлена необхідністю запобігти каліцтву і загибелі тварин, а також знизити стрес, який супроводжує тварин під час авіаперевезення [12].

Для перевезення тварин авіаційним транспортом висувається ряд вимог. У «Правилах повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу» зазначається, що у пасажирському салоні повітряного судна дозволяється перевозити службову собаку у супроводі кінолога; службову тварину, у тому числі собак-поводирів для сліпих і глухих пасажирів, за умови, що на тваринах є ошийник і намордник та дрібних тва-

рин, маса яких разом із засобами перевезення не перевищує 8 кг. Але якщо маса тварини перевищує 8 кг, то вона перевозиться в багажно-вантажних відсіках повітряного судна (крім собак-поводирів та службових собак).

Як зазначає Д.М. Луц, є певні особливості, за яких одна тварина вагою 8 кг буде перевозитись у салоні, а тварина такої ж породи, яка важить трохи більше – як багаж. Власник-пасажир буде повністю відповідати за тварину, яка перевозиться в салоні, тому що авіакомпанія не несе відповідальності за травмування, втрату, затримку, захворювання або загибель таких тварин у разі відмови у ввезенні їх у країну призначення або транзиту, якщо така шкода не була заподіяна внаслідок недбалства авіакомпанії [13, с. 23].

Таким прикладом, слугує випадок який трапився у листопаді 2019 року. Авіакомпанія «Аерофлот» не пустила у літак пасажира, який летів з Риги до Владивостоку з пересадкою в Москві разом із його котом. В аеропорту Шереметьєво працівники авіакомпанії зазначили, що згідно правил не можуть допустити kota, вага якого складає 10 кг на борт літака в пасажирській салон тому, що допустима норма 8 кг для тварини, щоб вона летіла разом із власником. Здавати тварину в багажне відділення власник відмовився, оскільки боявся, що кіт не добереться живим до пункту призначення. В результаті власник вирішив знятися з рейсу і вдатися до хитрощів: він знайшов у Москві та показав на огляді іншу тварину меншою вагою [14].

Дана ситуація демонструє, що правила перевезення тварин як ручну поклажу або багаж потребує змін та доповнень, щоб такі ситуації можна було вирішити без порушення пасажирами встановлених стандартів авіакомпаній та законодавства.

Останнім часом відбуваються зміни в документах на тварин, які необхідно оформити власникам. Запроваджується більш дієва система авіаперевезення тварин. Так, наприклад, з 1 липня 2019 року міжнародні перевезення домашніх тварин здійснюються виключно за ветеринарно-санітарними паспортами встановленого зразка.

Єдина форма бланку ветеринарно-санітарного паспорта на домашню тварину (домашні тварини – коти, собаки) затверджена наказом Мінагрополітики від 26.10.2017 р. № 578, яким були внесені зміни до Правил заповнення, зберігання, списання ветеринарних документів та вимог до їхнього обліку (наказ Мінагрополітики від 01.08.2014 р. № 288).

Підставою для оформлення ветеринарно-санітарного паспорта є: клінічний огляд тварини; наявність відповідних діагностичних досліджень та профілактично-лікувальних обробок, включаючи щеплення проти сказу [15].

І.І. Коробко зазначає, що сьогодні тільки окреслюються основні міжнародно-правові стандарти захисту тварин, розробляються основні механізми забезпечення їхнього добробуту [16, с. 70]. Подібна ситуація складається в сфері перевезення тварин авіаційним транспортом, хоча вже є встановлені вимоги та стандарти для таких перевезень, але трапляються випадки халатності з боку працівників авіакомпаній, через які вмирають тварини.

У червні 2020 р. авіакомпанія МАУ (Міжнародні авіалінії України) здійснювали рейс до Канади, вантажем яких були приблизно 500 цуценят. Агентство з контролю якості харчових продуктів уряду Канади (CFIA) підтвердило, що 38 собак загинули під час перельоту, а багато інших страждали від зневоднення, слабкості або блювоти. При завантаженні тварин не були дотримані стандарти, а саме кількість контейнерів-переносок не вистачило для всіх (в одному контейнері-переносці було одразу декілька тварин), в них собаки не могли рухатися, температура повітря у вантажному відсіку була вище допустимої норми, а також була відсутня циркуляція повітря, це призвело до смерті 38 собак, а інші страждали від зневоднення. Міжнародні авіалінії України вже оголосили тимчасове ембарго на перевезення тварин, а також усунули керівника дирекції з вантажних перевезень і логістики [17].

Зоозахисники стверджують, що це вигідний незаконний бізнес з продажу тварин (експорт тварин з України до Канади або США). Є так звані 2 ринки: «білий», продаж іноземним покупцям породистих цуценят з притулків, і «чор-

ний», де посередники збирають безпритульних, старих та хворих тварин для «усиновлення» за кордон, а насправді відправляють в лабораторії для дослідів. Такі постачальники тварин за кордон отримують великі гроші, оскільки заощаджують на документах, правилах перевезення тварин тощо.

Для боротьби з даною проблемою Європарламент прийняв резолюцію, в якій закликав створити загальноєвропейську систему захисту домашніх кішок і собак, щоб виключити їхній нелегальний і безконтрольний продаж.

Висновки. Розробка вітчизняних нормативно-правових актів та впровадження міжнародно-правових актів у сфері перевезення тварин будь-яким видом транспорту є тривалим процесом. Як пише Н.І. Зубченко, лише невелика кількість держав послідовно вдосконалює власне законодавство у сфері забезпечення добробуту тварин та їхнього захисту від жорстокого поводження, а також бажає співпрацювати з іншими державами у зазначеній сфері.

Актуальною є розробка єдиного стандарту щодо перевезення тварин авіатранспортом Міжнародною асоціацією повітряного транспорту, що буде поштовхом для кардинальних змін у вітчизняному законодавстві для поліпшення перевезення тварин та їхньої безпеки під час польоту.

Співпраця з іншими державами та міжнародними зоозахисними організаціями для запобігання жорстокому поводженню з тваринами надасть можливість мінімізувати страждання тварин.

Література

1. Загибель цуценят під час перельоту: МАУ тимчасово відсторонила главу дирекції з вантажоперевезень. Українська правда – веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/adEeB2K>.

2. Farm Animal Welfare Council. Five Freedoms: веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/xdEcle2>.

3. Шуміло О.О. Міжнародний і зарубіжний досвід запобігання жорстокому поводженню з тваринами. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 2. С. 349-352.

4. Європейська конвенція про захист тварин при міжнародному перевезенні від 13 груд.

1968 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_227.

5. Про ветеринарну медицину: Закон України від 25 чер. 1992 р. № 2498-XII. URL: <https://cutt.ly/LdE9VIN>.

6. Конвенція про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і багажу від 09 жовт. 1997 р. № 997_034. Ратифікована Законом України № 581-14 від 08 квіт. 1999 р. URL: <https://cutt.ly/pdE9fou>.

7. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06 квіт. 2000 р. № 1645-III. URL: <https://cutt.ly/2dE39Ct>.

8. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21 лют. 2006 р. № 3447-IV. URL: <https://cutt.ly/sdE3Ryd>.

9. Про затвердження Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України: наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 27 груд. 2006 р. № 1196. URL: <https://cutt.ly/zdE8XCD>.

10. Про затвердження Правил транспортування тварин: постанова Кабінету Міністрів України від 16 лист. 2011 р. № 1402. URL: <https://cutt.ly/VdE8hXS>.

11. Про затвердження Авіаційних правил України «Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу»: наказ Державної авіаційної служби України від 26 лист. 2018 р. № 1239. URL: <https://cutt.ly/BdE4dGK>.

12. IATA розробить єдиний стандарт для перевезення тварин. КийАвіа карго – веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/GdRwpdh>.

13. Луц Д.М. Перевезення тварин: цивільно-правовий аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2014. № 12. Т. 2. С. 21-24.

14. Кота не пустили в літак через його вагу. Esquire – веб-сайт. URL: <https://esquire.ru/articles/136564-ya-my-tolstyy-kot-kota-viktora-nepustili-v-samolet-iz-za-ego-vesa-v-socsetyah-trebuyut-spravedlivosti-i-delayut-memy/#part0>.

15. Про внесення змін до Правил заповнення, зберігання, списання ветеринарних документів та вимог до їх обліку: наказ Мінагрополітики України від 26 жовт. 2017 р. № 578. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1381-17#Text>.

16. Коробко І.І. Міжнародно-правові стандарти захисту домашніх тварин від жорстокого поводження. *Український часопис міжнародного права*. 2013. № 1. С. 70-74.

17. У літаку МАУ загинули 38 цуценят в вантажному відсіку. РБК-Україна – веб-сайт. URL: <https://www.rbc.ua/rus/stylar/samolete-mau-pogibli-38-shchenkov-gruzovom-1592670083.html>.

References

1. Zagybel' cucenjat pid chas perel'otu: MAU tymchasovo vidstoronyla glavu dyrekcii' z vantazhoperevezen'. *Ukrai'ns'ka pravda – veb-sajt*. URL: <https://cutt.ly/adEeB2K>.

2. Farm Animal Welfare Council. Five Freedoms: veb-sajt. URL: <https://cutt.ly/xdEcle2>.

3. Shumilo O.O. Mizhnarodnyj i zarubizhnyj dosvid zapobigannja zhorstokomu povodzhennju z tvarynamy. *Chasopys Kyi'vs'kogo universytetu prava*. 2016. № 2. S. 349-352.

4. Jevropejs'ka konvencija pro zahyst tvaryn pry mizhnarodnomu perevezenni vid 13 grud. 1968 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_227.

5. Pro veterynarnu medycynu: Zakon Ukrai'ny vid 25 cher. 1992 r. № 2498-XII. URL: <https://cutt.ly/LdE9VIN>.

6. Konvencija pro mizhnarodni avtomobil'ni perevezennja pasazhyriv i bagazhu vid 09 zhovt. 1997 r. № 997_034. Ratyfikovana Zakonom Ukrai'ny № 581-14 vid 08 kvit. 1999 r. URL: <https://cutt.ly/pdE9fou>.

7. Pro zahyst naselennja vid infekcijnyh hvorob: Zakon Ukrai'ny vid 06 kvit. 2000 r. № 1645-III. URL: <https://cutt.ly/2dE39Ct>.

8. Pro zahyst tvaryn vid zhorstokogo povodzhennja: Zakon Ukrai'ny vid 21 ljut. 2006 r. № 3447-IV. URL: <https://cutt.ly/sdE3Ryd>.

9. Pro zatverdzhennja Pravyl perevezennja pasazhyriv, bagazhu, vantazhobagazhu ta poshty zaliznychnym transportom Ukrai'ny: nakaz Ministerstva transportu ta zv'jazku Ukrai'ny vid 27 grud. 2006 r. № 1196. URL: <https://cutt.ly/zdE8XCD>.

10. Pro zatverdzhennja Pravyl transportuvannja tvaryn: postanova Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 16 lyst. 2011 r. № 1402. URL: <https://cutt.ly/VdE8hXS>.

11. Pro zatverdzhennja Aviacijnyh pravyl Ukrai'ny «Pravyla povitrjanyh perevezen' ta obslugovuvannja pasazhyriv i bagazhu»: nakaz Derzhavnoi' aviacijnoi' sluzhby Ukrai'ny vid 26 lyst. 2018 r. № 1239. URL: <https://cutt.ly/BdE4dGK>.

12. IATA rozrobyt' jedynyj standart dlja perevezennja tvaryn. KyjAvia kargo – veb-sajt. URL: <https://cutt.ly/GdRwphd>.

13. Luc D.M. Perevezennja tvaryn: cyvil'no-pravovyj aspekt. Naukovyj visnyk Mizhnarodnogo gumanitarnogo universytetu. Ser.: Jurysprudencija. 2014. № 12. T. 2. S. 21-24.

14. Kota ne vpustyly v litak cherez jogo vagu. Esquire – veb-sajt. URL: <https://esquire.ru/articles/136564-ya-my-tolstyy-kot-kota-viktora-ne-pustili->

v-samolet-iz-za-ego-vesa-v-socsetyah-trebuyut-spravedlivosti-i-delayut-memy/#part0.

15. Pro vnesennja zmin do Pravyl zapovnennja, zberigannja, spysannja veterynarnyh dokumentiv ta vymog do i'h obliku: nakaz Minagropolityky Ukrai'ny vid 26 zhovt. 2017 r. № 578. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1381-17#Text>.

16. Korobko I.I. Mizhnarodno-pravovi standarty zahystu domashnih tvaryn vid zhorstokogo povodzhennja. Ukrai'ns'kyj chasopys mizhnarodnogo prava. 2013. № 1. S. 70-74.

17. U litaku MAU zagynuly 38 cucenjat v vantazhnomu vidsiku. RBK-Ukrai'na – veb-sajt. URL: <https://www.rbc.ua/rus/styler/samolete-mau-pogibli-38-shchenkov-gruzovom-1592670083.html>.

D. Maistro

APPLICATION OF INTERNATIONAL LEGAL STANDARDS IN UKRAINE IN THE TRANSPORT OF ANIMALS BY AIR TRANSPORT

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mail: dianamaystro@gmail.com

Purpose: substantiate the need to apply international legal standards in the transportation of animals in Ukraine as well as in the European Union. **Research methods:** comparative law, system-structural and functional. **Results:** the author considers the peculiarities of the legal regulation of animal transportation by air in Ukraine and clarifies the existence of shortcomings in the procedure for regulating this issue in Ukraine on the example of international legal standards. **Discussion:** in recent years, society has increasingly paid attention to the protection of animals from cruelty. Trends in ethical, moral, and legal norms of humane treatment of animals are consolidated. There is currently an acute problem with the safe transport of animals. Although domestic legislation has a number of regulations on the rules and standards of transportation of animals, there are still cases where the transportation of animals by air (rail, road) leads to injury or death of animals during their transportation. There are a number of problematic issues at the legislative level and in practice regarding the transportation of animals, which allows Ukraine in the framework of integration with the European Union (hereinafter - the EU), to harmonize domestic legislation with EU law and ratify and implement European standards in this area. It is proposed to consider a single standard that will regulate the transportation of animals by air. The author notes that the legal regulation of the transportation of animals by air is sufficiently provided at the state level, but still airlines supplement their requirements. This leads to the creation of a single standard for safer and more comfortable flight of animals.

Keywords: international standards; animal cruelty; animal rights; animal protection; transportation of animals; air transport.